

OB 100-LETNICI ROJSTVA JOSA GORCA, PIONIRJA PLANICE

ZIMSKI BIVAK POD DEBELIM VRHOM

SVETOZAR GUČEK

Za uvod pogledajmo, kaj sem pred 38 leti napisal v svoj dnevnik izletov, vzponov in podvigov v gorah:

»29. III. 1957, petek. Kavalarija boli noga. Gorec z nosačem in jaz zjutraj čez Štapce (1 ura) na Ovčarijo (1700 m), smuka (!), Dedno polje (1500 m). Galerije zmrznjene; na Planino v Lazu (1558 m). Sončno, čez greben se pode oblaki. Od tu ob dveh popoldne čez Prevalo med Ogradi in Debelim vrhom (2392 m). Za Debelim vrhom smo ob šestih, tam je megla, mrzel veter s snegom. Meni se je dvakrat zanohtalo. Ker je nemogoča orientacija in se je spustil mrak, smo zgradili majhen iglu in v njem prenočili. Drugi dan ob 4.50 prebili zmrznjeno steno igluja. Višina približno 2200 metrov.

30. III. 1957, sobota. Sončno, vetrovno vreme, 10 do 15 cm novega snega, obleka je takoj zmrznila! Na pravi poti smo! Nadaljevali smo turo med Vršaki in Hribaricami, se spustili na Prehodavce (tečaj zasavskih alpinistov), popili čaj. Na poti k Triglavskim jezerom srečali tovariše (**dr. Baebler, Fettih, Kavalari**), ki so nam šli naproti. V koči smo posušili obleko in čevlje in počivali: bilo je sončno, vendar hladno vreme, novega snega dovolj. Obe moji smučki sta nalomljeni, ker sva v igluju z nosačem sedela na njih.«

NASILNA SMRT ZARADI KRIVIC

Joso Gorcu je bilo takrat 62 let, **Urbančkovemu Ivanu**, nosaču iz Srednje vasi, nekaj čez 40 in meni 37. Dve leti nato smo se vsi trije spet podali na spomladansko smuko v Triglavsko pogorje. Pridružila sta se nam še **Vera Škrajnar** in **Cene Marinko**. V Koči pri Triglavskih jezerih je Josa ponoči zadela in ohromila kap. Ivan se je v globokem, novo zapadlem snegu prebil v dolino po pomoč. Izkazali so se požrtvovalni bohinjski gorski reševalci in z nadčloveškimi naporji smo se z bolnikom prebili v dolino.

V marcu letošnjega leta, točno 20. marca, bi bil **Joso Gorec** star 100 let, a je v noči od 7. na 8. maj 1962 umrl nasilne smrti, le pet let po opisanim bivaku pod Debelim vrhom, strt pod bremenom življenja in nedoumljivih krivic.

Leta 1948 so ga na montiranem disciplinskem procesu dosmrtno diskvalificirali iz vseh športnih organizacij, tudi iz njegove Planice, za katero je živel in delal kot za svoj življenjski cilj, ji dal blesteče rojstvo in ime ter jo vklesal v svetovno zgodovino smučanja. Najozji sodelavci in prijatelji so se ga izogibali; le trije smo se solidarizirali z njim in demonstrativno podali ostavke na svoje funkcije v smučanju: **Ivo Marsel, Jernej Jelenič** in jaz.

Odtlej sva se z Josom še bolj zblížala. V osebnih sestankih in pogovorih mi je povedal veliko stvari iz svojega bogatega in nadvse uspešnega športnega življenja in dela.

URESNIČIL JE ZAMISEL SKALAŠA ROŽMANA

Svojo športno pot in delo je Joso Gorec začel, ko je po materi podedoval znano trgovino s športnimi artikli A. Gorec d.z o.z. v Ljubljani, kar se je zgodilo takoj po I. svetovni vojni. Bil je najprej funkcionar pri Kolesarski zvezi. Ker so mu očitali, da je zato delaven v tej zvezi, da bi bolje prodajal kolesa, je zapustil to panogo in prestopil k smučarjem v S. K. Iliriji. Na ustanovni skupščini Jugoslovanskega zimsko-športnega saveza 22. avgusta 1922 v Ljubljani je prevzel mesto generalnega tajnika in to mesto obdržal do leta 1941, ko je z italijansko okupacijo ter proglašenim kulturnim molkom in abstinenco začasnoma prenehala tudi športno življenje v takratni Ljubljanski pokrajini.

Takoj po končani II. svetovni vojni in ustanovitvi Fizkulturne zveze Slovenije ga vidimo na čelu Komisije za smučanje, ki se je pozneje preimenovala v Smučarsko zvezo Slovenije. Kot prvi Jugoslovčan je bil izvoljen v predsedstvo neke mednarodne športne zveze (FIS). Upravičeno ga štejemo za očeta in pionirja Planice, zibelke nove smučarske panoge, smučarskih poletov, saj je z njo uresničeval svoj cilj: čim dalje na smučeh! Uresničil je zamisel in projekt Skalaša **Janeza Rožmana** o izgradnji prve smučarske velikanke na svetu (1933/34), na kateri je bil dosežen prvi svetovni rekord na naših tleh (92 metrov **Birger Ruud** leta 1934).

S svojimi izrednimi organizacijskimi sposobnostmi je pritegnil v projekt Planice tudi **ing. Stanka Bloudka** in številne sodelavce. S svojo močno voljo, doslednim prepričanjem in vztrajnostjo, ki jo srečujemo zelo redko, je kljuboval vsem domačim in tujim nasprotnikom Planice, saj ni prizanašal niti vsemogočni FIS. Po trdem in neizprossem boju je dosegel mednarodno priznanje Planice in odprl pot smučarskim poletom, ki so našli posnemalce tudi pri smučarskih velesilah, kot so Nemčija, Avstrija, Norveška, ZDA in Češkoslovaška.

Gorec je imel svetovljanski športni koncept, v katerem je imel na skrbi tudi mlade naslednike junakov ekstremnih smučarskih daljav; leta 1935 je ustanovil planiško smučarsko šolo. Vseskozi je bil odprtih in darežljivih rok, pravi mecen, saj je moral zaradi tega celo prodati svojo trgovino. Kot zaveden Slovenec je med II. svetovno vojno podpiral odporniško gibanje in nikoli ne bomo izvedeli, koliko je prispeval tudi žrtvam okupatorjevega terorja in nasilja, ker je vedno želel ostati anonimni. Mnogim je rešil življenje, tako tudi **ing. Stanku Bloudku**.

Sam je živel športno in je poleg vsakoletnih turnih izletov s smučmi v visokogorje leta 1937 prvič in nato še leta 1945 drugič kot petdesetletnik preplaval Bohinjsko jezero po dolžini, od sv. Janeza do Ukanca.

Njegovega dela in zasluga za smučarski šport, zlasti za Planico, ki je ne bi bilo brez njega, do danes še ni nihče ocenil in ovrednotil. Zato je prav, da se ga tudi kot ljubitelja narave in gorá spoštljivo spomnimo vsaj ob stoletnici njegovega rojstva.